

Det vil føre for vidt her at komme ind på bogens indhold i enkeltheder. I de indledende kapitler behandles indgående problemerne i forbindelse med tilvejebringelse af det relevante statistiske materiale og gengivelsen af dette i form af tabeller og grafiske fremstillinger. Derpå følger en omtale af fordelinger og karakteristik af disse ved hjælp af mål for niveau og spredning. Et afsnit om sandsynlighedsregningen som grundlaget for den moderne statistik, med gennemgang såvel af normal- og binomialfordelingen som af poissonfordelingen danner overgangen til bogens centrale afsnit om stikprøvetekniken og dennes anvendelighed indenfor virksomheden i planlægning og administration, (kontrolkort m. v.). Også kapitlet om korrelation og regression understreger, foruden selve begreberne, muligheden for at gøre brug af fundne sammenhænge til at skitsere fremtidige udfald indenfor en vis margin. Bogen indeholder videre et afsnit om indextal og en udførlig gennemgang af tidsserie-analyse. Neter og Wassermans statistik anvendes som lærebog ved Københavns Universitet af økonomerne til såkaldt „lille statistik“ som er obligatorisk for alle polit'ere.

Det sker, at studerende ved handelshøjskolen kommer og spørger, hvor de kan supplere deres viden i statistik, enten udfra en særlig interesse for faget eller fordi de i deres arbejde stilles overfor specielle statistiske opgaver. Jeg ville tro, den her omtalte bog kunne egne sig til selvstudium for sådanne mennesker først og fremmest, fordi den igennem eksempler fra forretningsverdenen diskuterer og forklarer de teoretiske postulater, der derved bliver levende og brugbare. Et andet plus – rent pædagogisk – ved bogen, er de mange ganske kortfattede resuméer, dels som slutsten på hvert enkelt kapitel, dels i form af nyttige opsamlinger af stoffet undervejs.

Mette Koefoed Bjørnsen.

„Privatbanken gennem hundrede år 1857–1957“.

Privatbanken markerede sit jubilæum sidste år bl. a. med udsendelsen af et imponerende værk, hvoraf endnu kun foreligger første halvbind, der skildrer tiden 1857–1900. Med halvbindets 334 sider i smagfuldt tryk og indbinding fremtræder udstyret som jubilaren værdigt.

Forfatteren er fhv. departementschef i Statistisk Departement Einar Cohn, og denne fagmand har i skriftet nedlagt et stort og dygtigt arbejde, der gør værket til et fortrinligt supplement til den allerede foreliggende litteratur om denne interessante periode i dansk erhvervsøkonomi.

Værket forekommer visse steder noget tørt (af et festskrift at være); således anvender forfatteren først et halvt hundrede sider på grundigt med tabeller og bilag at redegøre for de nationaløkonomiske forhold i tiden op til 1857, der var præget af dansk økonomis afhængighed af Hamburg. Nationalbanken førte, selv efter at bankens sedler i 1838 havde nået pari, en meget tilbageholdende kreditpolitik – måtte vel gøre det med bankerotten i 1813 i erindring og under hensyn til det rådende og af regeringen håndhævede seddeldækningsprincip – og denne i forbindelse med den økonomiske fremgang, der skabtes i begyndelsen af 1850'erne grundet bedre priser for landbrugsexporten, fremkaldte trangen til en stor privat bank som i højere grad og i større målestok end de eksisterende discountbanker kunne forsyne erhvervslivet med kapital.

Forfatteren gør opmærksom på, at de datidige sparekasser ikke anvendte deres indlån til investeringer eller udlån til erhvervslivet. Jeg kan her supplere med at citere Sparekassen for København og Omegns oprindelige statutter, hvorefter den „med Guds bistand skulle virke til fordel for de arbejdende og tjenende klasser“. Måske kunne forfatteren som endnu en årsag have nævnt, at statens

Det vil føre for vidt her at komme ind på bogens indhold i enkeltheder. I de indledende kapitler behandles indgående problemerne i forbindelse med tilvejebringelse af det relevante statistiske materiale og gengivelsen af dette i form af tabeller og grafiske fremstillinger. Derpå følger en omtale af fordelinger og karakteristik af disse ved hjælp af mål for niveau og spredning. Et afsnit om sandsynlighedsregningen som grundlaget for den moderne statistik, med gennemgang såvel af normal- og binomialfordelingen som af poissonfordelingen danner overgangen til bogens centrale afsnit om stikprøvetekniken og dennes anvendelighed indenfor virksomheden i planlægning og administration, (kontrolkort m. v.). Også kapitlet om korrelation og regression understreger, foruden selve begreberne, muligheden for at gøre brug af fundne sammenhænge til at skitsere fremtidige udfald indenfor en vis margin. Bogen indeholder videre et afsnit om indextal og en udførlig gennemgang af tidsserie-analyse. Neter og Wassermans statistik anvendes som lærebog ved Københavns Universitet af økonomerne til såkaldt „lille statistik“ som er obligatorisk for alle polit'ere.

Det sker, at studerende ved handelshøjskolen kommer og spørger, hvor de kan supplere deres viden i statistik, enten udfra en særlig interesse for faget eller fordi de i deres arbejde stilles overfor specielle statistiske opgaver. Jeg ville tro, den her omtalte bog kunne egne sig til selvstudium for sådanne mennesker først og fremmest, fordi den igennem eksempler fra forretningsverdenen diskuterer og forklarer de teoretiske postulater, der derved bliver levende og brugbare. Et andet plus – rent pædagogisk – ved bogen, er de mange ganske kortfattede resuméer, dels som slutsten på hvert enkelt kapitel, dels i form af nyttige opsamlinger af stoffet undervejs.

Mette Koefoed Bjørnsen.

„Privatbanken gennem hundrede år 1857–1957“.

Privatbanken markerede sit jubilæum sidste år bl. a. med udsendelsen af et imponerende værk, hvoraf endnu kun foreligger første halvbind, der skildrer tiden 1857–1900. Med halvbindets 334 sider i smagfuldt tryk og indbinding fremtræder udstyret som jubilaren værdigt.

Forfatteren er fhv. departementschef i Statistisk Departement Einar Cohn, og denne fagmand har i skriftet nedlagt et stort og dygtigt arbejde, der gør værket til et fortrinligt supplement til den allerede foreliggende litteratur om denne interessante periode i dansk erhvervsøkonomi.

Værket forekommer visse steder noget tørt (af et festskrift at være); således anvender forfatteren først et halvt hundrede sider på grundigt med tabeller og bilag at redegøre for de nationaløkonomiske forhold i tiden op til 1857, der var præget af dansk økonomis afhængighed af Hamburg. Nationalbanken førte, selv efter at bankens sedler i 1838 havde nået pari, en meget tilbageholdende kreditpolitik – måtte vel gøre det med bankerotten i 1813 i erindring og under hensyn til det rådende og af regeringen håndhævede seddeldækningsprincip – og denne i forbindelse med den økonomiske fremgang, der skabtes i begyndelsen af 1850'erne grundet bedre priser for landbrugsexporten, fremkaldte trangen til en stor privat bank som i højere grad og i større målestok end de eksisterende discountbanker kunne forsyne erhvervslivet med kapital.

Forfatteren gør opmærksom på, at de datidige sparekasser ikke anvendte deres indlån til investeringer eller udlån til erhvervslivet. Jeg kan her supplere med at citere Sparekassen for København og Omegns oprindelige statutter, hvorefter den „med Guds bistand skulle virke til fordel for de arbejdende og tjenende klasser“. Måske kunne forfatteren som endnu en årsag have nævnt, at statens

støtte til erhvervslivet på det nærmeste ophørte, da man i 1837 ophævede Industri- og Kommercefonden og sænkede toldsatsen på en række industrivarer.

Efter visse fødselsvanskeligheder, bl. a. om stempelfritagelse for checks, konstitueredes Privatbanken 1. maj 1857. Stifterkredsen talte nogle af de største handelshuse, godsejere og industriforetagender, og som de første direktører ansattes C. F. Tietgen (28 år gammel) og den fra de vestindiske øer hjemvendte justitsråd U. N. Fugl. Efter propositionerne skulle der tegnes for 4 mill. rigsbankdaler aktier, men selvom stifterne selv tegnede $\frac{1}{2}$ mill., lykkedes det ikke at få tegnet mere end knap 2 mill., som banken så startede med som aktiekapital. Når banken så hurtigt opnåede en position i landets økonomiske liv, må man sikkert give forfatteren medhold i, at dette skyldtes to hovedgrunde. Dels at banken straks fik betydelige midler at disponere over, idet direktionen lancerede ideen med at modtage til forrentning midler, som kunne hæves på anfordring, dels at Tietgen disponerede over disse midler uhørt dristigt, men med en overordentlig forståelse af en kreditbanks opgaver og behovet derfor – *The Mystery of Banking* –, hvilket første gang viste sig under den ofte omtalte krise, der nåede Danmark i december samme år.

Krisen er skildret levende og interessant. Den startede med at højkonjunkturerne efter Krimkrigen slog om, og faldet i kornpriserne øgedes ved et stort europæisk udbud. Den ovenfor omtalte afhængighed af Hamburg ses tydeligt deraf, at man for at redde adskillige danske handelshuse fra fald fra statens side måtte støtte det hamburgske hus Pontoppidan & Co. Tietgen sendtes til Hamburg og på grundlag af hans vurdering ydede Nationalbanken og staten støtten på rette tid og i tilstrækkeligt omfang. Senere i december måned blev det klart, at der måtte endnu mere om-

fattende foranstaltninger til, om landet skulle klare sig gennem krisen. Nationalbanken kunne ikke dække diskonterings- og lånebehovet, men turde ikke sætte seddelpressen igang, og staten måtte skaffe likvide midler. Fra Øresundstoldens nylige afløsning rådede man over Sterlingvexler til 300.000 £, og problemet var at få disse diskonteret. Den 21. december afgav Tietgen sit tilbud: „I morgen en million dalere, i overmorgen en halv million og resten efter helligdagene“. Tietgen indrømmer i sine erindringer, at naturligvis havde Privatbanken ikke pengene i sin kasse, men tilliden til pengevæsenet genoprettedes, og derfor blev der ikke brug for summen. Tietgen havde vist sig som finansmand i stor stil og bevist, at kredit er ikke penge i kassen men tillid.

Tiden efter krisen er præget af en industriel udvikling i København af aldeles overvældende karakter, både hvad angår antallet af bedrifter og antallet af arbejdere samt bedrifternes gennemsnitlige størrelse. Forfatteren kunne have nævnt, at i tiden indtil 1872 blev antallet af virksomheder fordoblet, arbejderantallet tredoblet og i tiden til 1882 dampmaskinkraften sex-syvdoblet.

Privatbanken var fuldt engageret i udviklingen, og lige til Tietgen trækker sig tilbage 1896, kan banken næsten identificeres med ham. Man får indtryk af en dominerende personlighed, der bestandig følger teknikkens udvikling. Det var ham for eksempel magtpåliggende at få realiseret jernbaneprojekter, skaffet København sporveje, (hvilket heller ikke på den tid var særlig profitabelt,) oprettet internationale telegrafsekselskaber o.s.v. At samtiden betragtede ham som finansmanden par excellence ses af, at så snart det rygtedes, at et selskab ville blive et „Tietgen-selskab“, kunne man fra starten regne med at få aktierne tegnet til betydelig overkurs. Dette var bl. a. tilfældet ved B & W's stiftelse i 1872. For Tietgen lå

der også en interesse i at knytte naturligt samhørende virksomheder til hinanden; efter B & W måtte også et bjærgningsselskab dannes, det blev Svitzer; efter Tuborg oprettedes på nabogrunden Hellerup Glasværk. Fordelene ved at oprette sådanne sammenslutninger, som en senere tid har kaldt truste, udnyttedes også; som eksempler kan nævnes D.F.D.S., Spritfabrikkerne (måske på grund af den i 1877 nedsatte arbejderkommissions betænkning, hvori man „ad erfaringens vej“ oplyste, at den, der erstatter brændevin med øl og kaffe, havde vist sig at præstere lige så godt arbejde som den, der udelukkende drak brændevin), Sukkerfabrikkerne og Papirfabrikkerne.

Den børsinteresse, der under højkonjunkturerne havde stimuleret oprettelsen af de mange selskaber, slog brat om, da konjunkturerne skiftede i 1873, og visse engagementer, der havde Tietgens særlige interesse, havde nær forvoldt Privatbankens ruin. Den voldsomme expansions tid er herefter forbi. Landbrugets afsætningsvanskeligheder anspænder i de følgende år landets økonomi, og de andre store banker voxer op.

Det forekommer naturligt, at halvbindet afsluttes med et kapitel om Tietgen, der for eftertiden står som exponenten for denne tidsalder.

Den historiske indsigt og objektivitet, hvormed ikke alene Privatbankens, men snarere hele erhvervslivets udvikling er skildret i det foreliggende halvbind, skaber store forventninger til redegørelsen for den sidste periode, som forfatteren har et førstehåndskendskab til

Troels Jungersen.

Børge Rasmussen: Reklamebureauets marketiug arbejde. Sorø Amtstidendes reklameskrifter I. Sorø 1957. 32 s. ill. (Ikke i handelen).

Det er begrænset hvad der på 32 sider kan skrives om marketingarbejdet. Forfatteren har da også klogeligen indskræn-

ket sig til kun at bringe det mest elementære, hvilket har til følge at det lille skrift, for den der ikke har noget grundigt kendskab til marketing ved læsningen får en god og let indføring i emnet. Bogen må altså siges fortrinsvis at henvende sig til de, der føler sig blanke indenfor det afsætningsøkonomiske område.

Visse fakta, der kunne synes selvfølgelig, indtager en fremtrædende plads. Således: Reklame alene kan ikke sælge en vare, hvis den ikke er i overensstemmelse med forbrugernes ønsker, og hvis prisen ikke er rigtig, det er forbrugerne der bestemmer, hvad der er kvalitet og „een ting må i hvert fald sikres, inden de første annoncer indrykkes i bladene, og det er, at varen er ude i forretningerne, således at den efterspørgsel, som muligvis og forhåbentlig kan skabes, også kan tilfredsstilles. Det er meget afgørende for varens videre skæbne på markedet“.

Mest fortjent gør bogen sig ved redegørelsen for de forskellige analysemetoder. Herunder påpeges det, hvor vigtigt det er til stadighed at have kendskab til markedet og forbrugernes bedømmelse af en vare før reklamearbejdet sættes ind. Samtidig understreges det, at en analyse foretaget ved interviews alene ikke er tilstrækkeligt eller nogen god begyndelse på en reklamekampagne, men at man derimod kan have særdeles megen gavn af en analyse på basis af et foreliggende internt og/eller externt statistisk materiale. Skønt det indledningsvis hedder: Eet er imidlertid at foretage markedsundersøgelser, nogen helt andet er at bruge dem og bruge dem rigtigt, kan man dog længere fremme læse at markedsanalyser *sikrer*, at de erfarne og skabende reklamefolk får et solidt grundlag at udføre deres arbejde på og endnu længere fremme: „Analyser på grundlag af vort forbrugerpanels oplysninger vil erstatte vor tvivl med *sikker viden*“. Det synes som om tyrkertroen på markeds-